

Konsekvensutredning, förslag till ändrade föreskrifter om förebyggande och bekämpning av vissa djursjukdomar avseende vaccination mot blåtunga

KONSEKVENsutREDNING, FÖRSLAG TILL ÄNDRADE FÖRESKRIFTER OM FÖREBYGGANDE OCH BEKÄMPNING AV VISSA DJURsJUKDOMAR AVSEENDE VACCINATION MOT BLÅTUNGA	1
1 ALLMÄNT	2
2 BEMYNDIGANDEN M.M.....	5
3 FÖRETAG.....	6
4 ANDRA ENSKILDA	9
5 STATEN.....	10
6 SAMRÅD.....	11
7 IKRAFTTRÄDANDE OCH UTVÄRDERING	11

1 Allmänt

Kontaktperson hos Jordbruksverket:

Kristina Mieziowska, Sandra Ögren, Smittbekämpningsenheten

1.1 Föreskrifter som ändras

Tabell med nya eller ändrade paragrafer

Kapitel	Paragraf	Avseende	Anmärkning
2	6	Vaccination av blåtunga	Ändrad
Bilaga	Tabell 3, rad 3	Blåtunga som sjukdom i kategori C	Borttagen

1.2 Förslaget berör

Företag

Andra enskilda

Kommuner

Regioner

Staten

1.3 Problemet och vilken förändring som eftersträvas

Det är enligt Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2023:15) om förebyggande och bekämpning av vissa djursjukdomar förbjudet att vaccinera mot de sjukdomar som förtecknas enligt AHL¹. Den huvudsakliga anledningen till detta generella förbud är att fri vaccination av dessa sjukdomar skulle kunna störa möjligheten till övervakning. De flesta av de förtecknade sjukdomarna förekommer i normalfallet inte i Sverige och skulle bekämpas om de upptäcktes.

Föreskrifterna undantar sedan september 2024 vaccination av idisslare mot blåtunga serotyp 3 från förbudet – detta undantag gjordes i samband med att serotypen för första gången introducerades i Sverige. Andra serotyper av blåtunga är dock fortfarande förbjudna att vaccinera mot.

Blåtunga är en virussjukdom som sprids med svidknott och drabbar idisslare och kameldjur. I övriga Europa förekommer andra serotyper av blåtunga än den som i nuläget finns i Sverige, bland annat serotyp 8. Om en ny serotyp introduceras till Sverige är vaccination det enda effektiva sättet för djurhållare att skydda sina djur från smitta. Jordbruksverket har också haft kontakt med veterinärorganisationer som har haft önskemål om att kunna använda

¹ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/429 av den 9 mars 2016 om överförbara djursjukdomar och om ändring och upphävande av vissa akter med avseende på djurhälsa ("djurhälsolag")

kombinationsvaccin för serotyp 3 och serotyp 8 när sådana kommer ut på marknaden. Det finns en risk att vaccintillverkarna väljer att tillverka fram för allt kombinationsvacciner och då behöver det finnas möjlighet att använda sådana även om de blåtungeserotyperna inte finns i Sverige.

Vi vill därför ge djurhållare möjlighet att vaccinera mot blåtunga oavsett serotyp, det vill säga utvidga det nuvarande undantaget. Förslaget har begränsad påverkan på berörda djurhållare. Eftersom vaccinationerna är frivilliga kommer enbart de djurägare som själva vill vaccinera att utnyttja möjligheten och de kan då även i förväg bedöma den sammanlagda kostnaden inklusive tid. Då vi vet hur stor andel av besättningarna som vaccinerats för BTV-3 antas att ungefär samma antal besättningar kan vara intresserade av att vaccinera även mot andra serotyper av sjukdomen. Det antalet motsvarar mellan 0–37 procent av besättningar i olika län. Antalet är till synes påverkat av hur stor sjukdomspåverkan blåtunga haft, vilket varierar kraftigt.

I nuvarande föreskrifter undantas bara vaccination för idisslare, men även kameldjur kan drabbas av blåtunga och kan bli relevanta att vaccinera. Vaccinerna är inte utprovade av tillverkarna för kameldjur men det finns indikationer att de skyddar även dessa. Vi vill därför också utvidga undantaget till att omfatta kameldjur. Oavsett om vi tillåter vaccinering av alla serotyper så måste alla vacciner som används i Sverige vara godkända av Läkemedelsverket.

För att kunna ge möjligheten för vaccination mot serotyper av blåtunga som kan komma att spridas till Sverige, behöver vi utöka undantaget i föreskrifterna så att djurägarna inte bara får vaccinera mot serotyp 3. Det finns inte längre någon anledning att begränsa möjligheten för vaccination mot andra serotyper, utan i stället ett värde i att så snabbt som möjligt tillåta detta. Det är svårt att förutsäga när och om en serotyp kommer till Sverige men serotyp 4 och 8 har börjat spridas i norra Europa. Det är enbart vaccination som kan förebygga sjukdom och djurägare bör därför kunna vaccinera sina djur.

I samband med att vaccinationer mot blåtunga serotyp 3 tilläts 2024 infördes också ett krav på att de som vaccinerar nötkreatur, får och getter ska registrera detta hos Jordbruksverket. Vi bedömer att detta registreringskrav bör finnas kvar och då gälla även för vaccination mot andra serotyper, och att kravet fortsatt gäller för djurslagen nötkreatur, får och getter. Den främsta anledningen är att registrering av vaccinationer ger möjlighet till kostnadseffektiv övervakning genom undersökning av förekomst av antikroppar, särskilt i tankmjölk. Övervakning och registrering behövs då det finns ett behov av att följa sjukdom och vaccination för att förstå när vaccinering bör utföras för att skydda djuren. Eftersom vaccinering är frivilligt kommer vaccinationerna inte att utföras i sådan grad att sjukdomen utrotas. Det är därför möjligt att flera serotyper kommer att finnas i Sverige under långa perioder framöver.

Det kommer från och med den 15 juli 2026 att finnas ett krav på övervakning av blåtunga kopplat till förflyttningar av mottagliga djur till andra EU länder, se artikel 3 i kommissionens delegerade förordning (EU) 2020/689².

Den 15 juli 2026 kommer kategoriseringen av blåtunga i EU-lagstiftningen att ändras från kategori C till kategori D. Därför behöver bilagan till föreskrifterna uppdateras. D-sjukdomar som inte omfattas av epizootilagen listas inte i bilagan till föreskrifterna och raden för blåtunga ska därför tas bort. Den här ändringen medför inga konsekvenser utan speglar bara ändringen i EU-lagstiftningen.

1.4 Vad blir konsekvenserna om vi inte vidtar någon åtgärd (nollalternativet)?

Att inte tillåta vaccination mot alla serotyper av blåtunga skulle begränsa djurhållarnas möjlighet att skydda sina djur mot denna sjukdom. Det skulle leda till ett potentiellt stort lidande för de djur som drabbas av sjukdomen. Det kan också leda till produktionsbortfall i form av exempelvis tjurar som blir infertila under en sjukdomsperiod, djur som dör eller mjölkkor som mjölkar sämre.

1.5 Olika alternativ för att uppnå förändringen samt för- och nackdelar med dessa

Eftersom det idag är förbjudet enligt föreskrifterna att vaccinera för andra serotyper av blåtunga kan förändringen bara uppnås genom en föreskriftsändring.

Ett alternativ till att tillåta vaccination mot alla serotyper skulle vara att begränsa undantaget till bara de serotyper som vi ser störst behov av att tillåta vaccination för i nuläget. Det går dock inte att förutspå vilka serotyper som kan komma att spridas till Sverige i framtiden och vi ser inga vinster med att vänta med att tillåta vaccination för vissa serotyper. Tvärtom skulle det kunna innebära en onödig fördröjning i djurhållarnas möjlighet att vaccinera när det väl visar sig att en viss serotyp har blivit ett hot eftersom en föreskriftsändring tar lång tid och vaccinering måste göras förebyggande.

När det gäller registreringen av vaccinationer har det inneburit en administrativ börda för de som har valt att vaccinera sina djur, och registreringen har upplevts som besvärlig av många djurhållare. Nu är det sedan januari 2026 mycket enklare att rapportera in vaccinerade nötkreatur i en E-tjänst. Vi har ändå övervägt att ta bort detta krav. Vi har dock kommit fram till att det även i fortsättningen är viktigt att ha möjlighet till en väl fungerande aktiv övervakning av blåtunga, vilket vi bedömer kräver en fortsatt registrering av vaccinationer. Övervakning för blåtunga utförs mest kostnadseffektivt genom provtagning för antikroppar mot sjukdomen, vanligen i tankmjölk. Analyserna kan inte skilja på antikroppar från

² Kommissionens delegerade förordning (EU) 2020/689 av den 17 december 2019 om komplettering av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/429 vad gäller bestämmelser om övervakning, utrotningsprogram och sjukdomsfri status för vissa förtecknade sjukdomar och nya sjukdomar.

vaccination och antikroppar på grund av sjukdom, vilket innebär att djur som är vaccinerade behöver rensas bort från urvalet för att resultatet ska gå att tolka.

Blåtunga är en ny sjukdom i vårt geografiska område vilket gör att den kunskap som övervakning kan ge också är värdefull för veterinärer och djurhållare som behöver hantera sjukdomen. Möjligheten till aktiv övervakning kan också ha betydelse för att kunna föra ut djur från landet. Som nämnts i avsnitt 1.3 kommer det från och med den 15 juli 2026 att finnas krav från EU på särskild övervakning av blåtunga. Om behovet av övervakning ändras framöver kommer vi att behöva göra en ny bedömning av registreringskravet, men i nuläget anser vi att det inte är lämpligt att ta bort det.

2 Bemyndiganden m.m.

2.1 Uppgifter om de bemyndiganden som myndighetens beslutanderätt grundar sig på

Nedan anges de bemyndiganden som Jordbruksverket tillämpar i föreskriftsförslaget. I de fall det är relevant anges även hänvisning till tillämplig EU-lagstiftning.

Tabell med bemyndiganden

Kapitel	Paragraf	Bestämmelse om bemyndigande	Relevant EU-lagstiftning (hänvisning till artikel/artiklar)
2	6 §	6 § förordningen (2006:815) om provtagning på djur, m.m.	
Bilagan, tabell 3		2 § förordningen (2006:815) om provtagning på djur, m.m.	

2.2 Bedömning av om regleringen överensstämmer med eller går utöver de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till Europeiska unionen

Jordbruksverkets bedömning är att regleringen överensstämmer med EU-rätten i alla avseenden. Den föreslagna regleringen går inte heller utöver skyldigheterna som följer av Sveriges anslutning till EU.

2.3 Ange skälen i det fall förslag syftar till ett genomförande av EU-direktiv i nationell rätt som går utöver direktivets miniminivå

Ej relevant.

2.4 Beskriv vilka undantagsmöjligheter som finns från regleringen (i föreskrifterna eller i annan lagstiftning) i händelse av fredstida kriser, höjd beredskap och ytterst krig.

Det finns inget behov av särskilda undantagsmöjligheter från den ändrade paragrafen som tillåter vaccination av mottagliga arter mot alla serotyper av blåtunga.

3 Företag

3.1 Beskrivning av antalet företag som berörs, vilka branscher företagen är verksamma i samt storleken på företagen

Föreskriftsändringen berör alla företag som håller idisslare för mjölk- eller köttproduktion. Även djurparker och andra företag som håller idisslare och kameldjur för andra ändamål berörs, men det handlar om relativt få företag. Bara företag som håller nötkreatur, får eller getter omfattas av registreringskravet.

De företag som håller livsmedelsproducerande djur i Sverige är huvudsakligen aktiebolag eller enskild firma och har i genomsnitt 1–5 anställda.

Enligt Jordbruksverkets statistik från juni 2025 finns det 13 769 företag som håller nötkreatur. Totalt hålls 1 399 565 nötkreatur i landet. År 2025 hade den genomsnittliga mjölkkoibesättningen 117,9 mjölkkor. Den genomsnittliga besättningsstorleken för företag med kor för uppfödning av kalvar var 21,3 djur i juni 2025.

Antalet företag med får var 7 773 enligt statistiken från juni 2025. Den genomsnittliga besättningsstorleken på företag med tackor och baggar var cirka 30,9 tackor och baggar år 2025.

För getter finns inte någon motsvarande statistik, men det finns betydligt färre företag med getter än med får. Enligt en statistisk undersökning av gethållningen i landet som Jordbruksverket genomförde 2018 var antalet företag med getter då 746 (+/- 104). 11 627 getter hölls av djurhållare som ansåg sig driva antingen näringsverksamhet eller föreningsverksamhet/utbildning. De allra flesta av företagen (knappt 500) hade färre än 10 getter. I genomsnitt hade gethållarna (inklusive hobby) bara 9 getter, och bara 2 % hade fler än 50 getter.

3.2 Beskrivning av vilken tidsåtgång regleringen kan föra med sig för företagen och vad regleringen innebär för företagens administrativa kostnader

De djurhållare som väljer att vaccinera sina nötkreatur, får och/eller getter får en administrativ kostnad för registreringen av vaccinationen. Det finns numera e-tjänster för att registrera vaccinationer. Vi har uppfattat att särskilt registreringarna för nötkreatur nu är

relativt lätta att göra, eftersom e-tjänsten kan utnyttja det individregister som finns för detta djurslag.

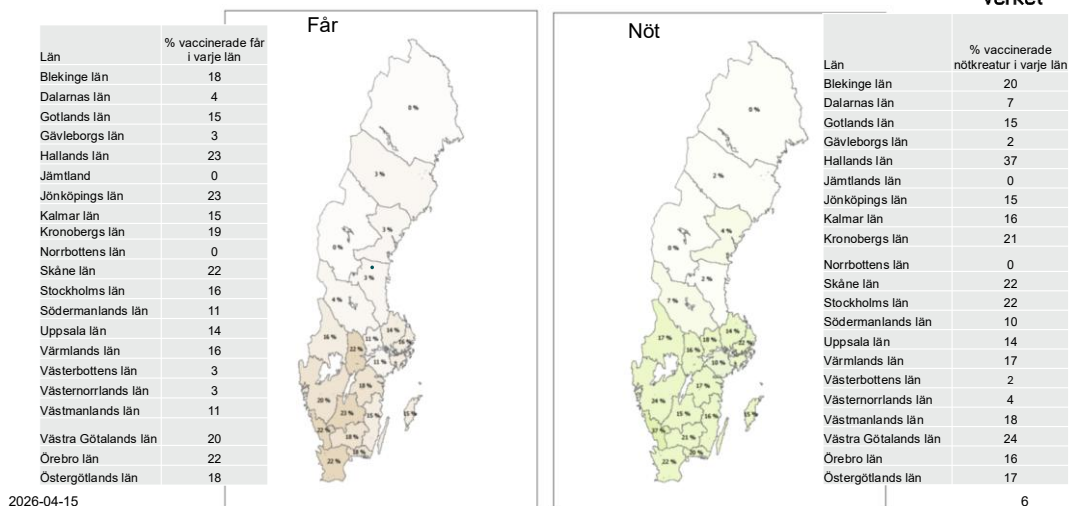
Det är bara de djurhållare som väljer att vaccinera sina nötkreatur, får och/eller getter som får den administrativa kostnaden som registreringen för med sig.

Antalet djur som vaccineras kan bero på flera faktorer, där den viktigaste är hur man (veterinärer eller andra insatta) bedömer att sjukdomen kommer att spridas i landet under den kommande säsongen. Vi antar att intresset för vaccination är störst i den delen av landet där sjukdomen konstateras – det vill säga i första hand södra Sverige och sedan längre norrut beroende på hur smittan sprider sig.

Mellan hösten 2024 när utbrottet började fram tills årsskiftet 2025–2026 har ca 1700 företag med får och 2700 anläggningar med nötkreatur registrerat vaccination mot blåttunga. Bara enstaka anläggningar med get har vaccinerat och registrerat sina djur.

Om lika många företag som vaccinerat tills nu fortsätter att vaccinera årligen dvs 4400 företag och den totala tiden för administration i samband med registreringen blir upp till en timme per företag så blir den sammanlagda tiden för administration för företagen 4400 timmar. Om vi räknar på en timkostnad på 300 kr för arbetstiden blir det en total administrativ kostnad på 1 320 000 kr. Timkostnaden som vi har räknat med är densamma som den ersättning som ges till djurägare och anställda i lantbruket i de ersättningsärenden som Jordbruksverket hanterar i samband med bekämpning av sjukdomsutbrott.

Registrerade vaccineringar får och nöt fram till januari 2026

3.3 Beskrivning av vilka andra kostnader den föreslagna regleringen medför för företagen och vilka förändringar i verksamheten som företagen kan behöva vidta till följd av den föreslagna regleringen

Föreskriftsändringen för inte i sig med sig några direkta kostnader eller krav på förändringar i verksamheten, eftersom vaccineringen är frivillig. Ändringen för inte med sig några intäkter för djurägarna som går att räkna på.

3.4 Redogörelse för vilka åtgärder som har vidtagits för att förslaget inte ska medföra mer långtgående kostnader eller begränsningar än vad som bedöms vara nödvändigt för att uppnå dess syfte

Föreskriftsändringens syfte är att ta bort begränsningar som finns i nuläget genom att tillåta vaccination för alla serotyper och alla mottagliga arter.

Vi har sett över kravet på att registrera vaccinationer och kommit fram till att vi fortfarande ser ett behov av registrering och att de uppgifter som i nuläget krävs in är relevanta. Eftersom kameldjur inte kommer att ha stor betydelse för övervakning av blåtunga har vi valt att inte införa något krav på att registrera vaccinationer för dessa djurslag.

3.5 Beskrivning av i vilken utsträckning regleringen kan komma att påverka konkurrensförhållandena för företagen

Ändringen har ingen påverkan på konkurrensförhållandena för företagen. Att det är tillåtet att vaccinera djuren kan ge en möjlighet för företag som vaccinerar att sälja djur till andra länder, men med tanke på att det är få eller inga djurhållare i Sverige och andra drabbade länder som inte har samma möjlighet påverkar det i praktiken inte konkurrensförhållandena mellan företag.

3.6 Beskrivning av hur regleringen i andra avseenden kan komma att påverka företagen

Företagen påverkas inte på andra sätt av regleringen än vad som angetts ovan.

4 Andra enskilda

4.1 Beskrivning av vilka som berörs av regleringen och hur många de är

Utöver företag berörs andra enskilda som håller idisslare och kameldjur av föreskriftsändringen. Det handlar alltså om djurhållare som inte har någon form av företagsverksamhet knuten till sin djurhållning. Det framgår inte i Jordbruksverkets register vilka anläggningar som tillhör företag och vilka som hör till hobbyverksamhet. Det finns inte heller någon omfattande statistik över hobbydjurhållning.

I konsekvensutredningen inför den senaste föreskriftsändringen angående vaccination mot blåtungta gjordes en grov uppskattning av antalet anläggningar som berördes utöver de företag som omfattades av statistiken, cirka 16 600 anläggningar med nötkreatur och 14 100 med får.

När det gäller getter så var det i Jordbruksverkets statistiska rapport från 2018 om gethållning var det 1 800 gethållare som såg gethållningen som en hobby.

Det finns uppskattningsvis ca 300 besättningar med kameldjur.

4.2 Beskrivning och beräkning av förslagets kostnader och intäkter

Föreskriftsändringen som gör det tillåtet för djurägare att vaccinera sina djur för inte i sig med sig några kostnader för djurhållarna, eller intäkter, eftersom den bara gör vaccinationen möjlig och inte ställer krav på vaccination.

Om vaccination lönar sig ekonomiskt för enskilda djurägare är osäkert – det beror på om sjukdomen skulle nå anläggningen och vilka konsekvenser den då skulle ha samt i vilken utsträckning vaccineringen skulle förhindra dessa konsekvenser. Se kostnadskalkyl för vaccinering under rubrik 3.3 ovan. Eftersom vaccinering är frivillig så kan djurägaren själv besluta om hur värdefullt det är att vaccinera djuren.

De djurhållare som väljer att vaccinera sina nötkreatur, får och/eller getter får en administrativ kostnad för registreringen av vaccinationen. Det finns numera e-tjänster för att registrera vaccinationer.

Om vi räknar med en timkostnad på 300 kr (densamma som den ersättning som ges till djurägare och anställda i de ersättningsärenden som Jordbruksverket hanterar) för djurhållarnas arbetstid och att administrationen i samband med registreringen tar 2 minuter per djur, blir kostnaden 10 kr per djur.

Totalt skulle det kunna röra sig om ungefär 32 000 djurhållare med nötkreatur, får eller getter som inte räknas in bland företagen. Om 40 % av dessa djurhållare skulle välja att vaccinera sina djur skulle ungefär 12 800 djurhållare omfattas av kravet på registrering.

4.3 Beskrivning och, om möjligt, en beräkning av andra relevanta konsekvenser

Det finns alltid en risk för biverkningar vid användandet av läkemedel inklusive vacciner, det kan till exempel innebära ett visst produktionsbortfall men sambandet med vaccineringen är svårt att verifiera.

4.4 Redogörelse för vilka åtgärder som har vidtagits för att förslaget inte ska medföra mer långtgående kostnader eller begränsningar än vad som bedöms vara nödvändigt för att uppnå dess syfte

Föreskriftsändringens syfte är att ta bort begränsningar som finns i nuläget genom att tillåta vaccination för alla serotyper och alla mottagliga arter.

Vi har sett över kravet på att registrera vaccinationer och kommit fram till att vi fortfarande ser ett behov av registrering och att de uppgifter som i nuläget krävs in är relevanta. Eftersom kameldjur inte kommer att ha stor betydelse för övervakning av blåtunga har vi valt att inte införa något krav på att registrera vaccinationer för dessa djurslag.

5 Staten

5.1 Beskrivning av vilka som berörs av regleringen och hur många de är

Rapportering av vaccinationer ska göras till Jordbruksverket som registrerar detta.

5.2 Beskrivning och beräkning av förslagets kostnader och intäkter

Djurregisterenheten på Jordbruksverket tar emot och hanterar registreringarna av utförda vaccinationer. De befintliga e-tjänster som tagits fram för registrering av vaccinationer kommer att kunna användas även för vaccination mot andra serotyper av blåtunga. Administrationen som kommer att krävas är därför begränsad. För att kunna registrera i systemet behöver de nya vaccinsorterna läggas in som tillval men det innebär en begränsad och förutsedd IT-utveckling. Den arbetstid som läggs på att registrera vaccinationer på nötkreatur är väldigt liten då det finns en e-tjänst. Eftersom E-tjänsten visar uppgifter för nötkreatur på individnivå är det enkelt för aktören att göra rapporteringen själv.

Fårvaccineringar behöver registreras manuellt vilket innebär en kostnad men det finns ingen särredovisning på den arbetsuppgiften.

5.3 Beskrivning och, om möjligt, en beräkning av andra relevanta konsekvenser

Föreskriftsändringen förväntas inte ha några andra relevanta konsekvenser för staten.

5.4 Redogörelse för vilka åtgärder som har vidtagits för att förslaget inte ska medföra mer långtgående kostnader eller begränsningar än vad som bedöms vara nödvändigt för att uppnå dess syfte

Under framtagandet av föreskrifterna gjordes särskilt överväganden om vilka djur som skulle omfattas av registreringskravet för vaccination. Eftersom bara nötkreatur, får och getter är aktuella att ta med i den aktiva övervakningen så begränsades registreringskravet till dem. Det innebär ett minskat behov av arbetsinsatser på Jordbruksverket för att ta fram system för att ta emot registreringar då varje nytt djurslag innebär en arbetsinsats.

6 Samråd

6.1 Beskrivning av tidigt samråd

Föreskriftsändringen är avstämd med SVA. Veterinärer som hanterar blåtungevaccinationer hos Gård och Djurhälsan har uttryckt önskemål om att vaccinering för fler serotyper skulle tillåtas.

7 Ikraftträdande och utvärdering

7.1 Bedömning av om särskild hänsyn behöver tas när det gäller tidpunkten för ikraftträdande och om det finns behov av speciella informationsinsatser

I händelse av utbrott i vårt närområde av nya serotyper av blåtunga är det lämpligt att tillåta vaccination snarast möjligt.

Vi ser inte något stort behov av informationsinsatser kring föreskriftsändringen. Kommunikation med veterinärorganisationer samt uppdaterad information på vår webbplats bör vara tillräckligt. Ändringen kan också tas upp vid tillfällen med allmänna uppdateringar om läget för blåtunga, exempelvis de lunchmöten som LRF anordnar där Jordbruksverket vid flera tidigare tillfällen deltagit med information om blåtunga.

Det kommer troligen också finnas ett kontinuerligt informationsbehov när det gäller kravet som redan finns på att registrera vaccinationer.

7.2 Beskrivning av hur och när konsekvenserna av förslaget kan utvärderas

Blåtunga är en ny sjukdom i vårt område i Europa och det finns inte kunskap om hur den drabbar djuren eller vilken typ av skydd, framför allt vaccinering, som kan skydda långsiktigt. Jordbruksverket kommer därför att följa situationen, inklusive konsekvenserna av föreskriftsändringarna, löpande. Konsekvenserna kan bedömas genom att analysera sjukdomsövervakningen och registreringsskyldigheten för vaccineringen. Eftersom sjukdomen drabbar Sverige olika under olika år och det dessutom finns ett flertal serotyper som potentiellt kan komma till Sverige framöver kan det ta flera år innan man kan göra en tillförlitlig bedömning av konsekvenserna av förslaget. Det kommer sannolikt inom ett antal år ett läge där det finns tillräcklig kunskap om sjukdomen och där övervakningen inte heller är beroende av att veta vilka djur som vaccineras. Den önskvärda situationen är att i framtiden kunna ta bort registreringskravet.